

VEEN VERVANGEN DOOR DUURZAMERE ALTERNATIEVEN

In het laatste nummer van vorig jaar (15 december) hadden we het al uitgebreid over het maatschappelijk belang van het behoud van de veengebieden in de wereld. Het is daarom wel nodig dat er alternatieven voor het gebruik beschikbaar komen. De laatste jaren werden er om die reden enkele onderzoeksprojecten opgezet. Vooral de sierteelt heeft er alle belang bij dat er snel duidelijkheid komt, want die heeft elk jaar enorme hoeveelheden potgrond nodig. – *Bart Vleeschouwers & Karen Vancampenhout, KU Leuven Campus Geel*

Op een studiedag enkele weken geleden stelden de onderzoekers de resultaten voor van hun zoektocht.

Heath4Peat

Een eerste project was Heath4Peat waarbij *Heath* een verkorting is van *heather of heathland*, het Engelse woord voor heide. Het cijfer 4 staat dan voor *for* (voor) en *Peat* is de Engelse term voor veen. Alles samen gaat het dus om 'heide voor veen' of het gebruik van heidebeheerresten voor het verhogen van bodemkoolstof en het verminderen van veenafhandelbaarheid voor de Vlaamse sierteelt. Bij het bedenken van een leuke naam voor een project gebruikt men

nogal graag Engelse termen, vandaar de soms gekke combinaties.

In dit project lag de nadruk op het onderzoek naar de mogelijkheden om biomassa die vrijkomt bij het beheer van heidegebieden en bossen te gebruiken als

.....
**In het project werd
 heideplagsel, heidechopper
 en bosplagsel in verschillende
 verhoudingen verwerkt in
 potgrond.**
 .....

grondstof voor de productie van potgrond. Om natuurgebieden te onderhouden is het namelijk belangrijk dat er regelmatig organisch materiaal wordt afgevoerd om de bodem arm te houden zodat de natuurlijke vegetatie zich kan herstellen of kan behouden blijven. Heideterreinen hebben een armere bodem nodig om een brede variatie aan planten en dieren in stand te houden. Bij een te grote hoeveelheid nutriënten gaan grassen domineren. Onze heidegebieden zijn immers ontstaan doordat mensen vroeger massaal plaggen gingen steken om te gebruiken als strooisel in de stal. Bij het plaggen werd de bovenste paar centimeter (met al het strooisel) van gronden die minder vrucht-

baar waren of te ver van het dorp lagen, afgestoken en naar de boerderij gevoerd. Daardoor kreeg men op enige afstand van de dorpen hele gebieden die zeer arm waren omdat alle voedingsstoffen systematisch waren afgevoerd. Daarop ontstond dan de typische heidevegetatie die nu zo gekoesterd wordt. Als we de enkele heidegebieden die we nog hebben in stand willen houden, moet dit 'plaggen' ook nu nog regelmatig gebeuren. Een gelijkaardige bedenking kan men maken bij het materiaal dat vrijkomt als bossen worden omgevormd van monoculturen van den naar meer diverse bostypes of naar heide. Dat lukt enkel als men het opgehoopte strooisel en eventueel de bovenlaag van de minerale bodem weghaalt. Een alternatieve techniek is daarnaast het 'chopperen' van het gewas. Daarbij wordt het plantenmateriaal heel kort afgeklepeld en verzameld. In *chopper* zit dus minder zand of minerale fractie. Het kan in ons land dus om aanzienlijke hoeveelheden organisch materiaal gaan, want de meeste van onze bossen en natuurgebieden zijn eigenlijk veel te rijk

aan voedingsstoffen. Een probleem is dat men er tot voor kort moeilijk een bestemming voor vond. Vroeger gebruikte men bosstrooisel in de azaleateelt. Daar komt het idee van om het strooisel en vergelijkbare stromen te verwerken als basis voor potgrond. Zo zijn er interessante nieuwe mogelijkheden beschikbaar. In het project Heath4Peat werd heideplagsel, heidechopper en bosplagsel verwerkt in potgrond in verschillende verhoudingen. Deze potgrond werd vervolgens op enkele sierteeltbedrijven uitgetoet in praktijkomstandigheden. De resultaten waren in ieder geval bemoedigend, want het innemen van de nieuwe grondstoffen bleek mogelijk zonder al te veel invloed op de opbrengst. Alleen bij de hoogste gehalten aan alternatieve grondstoffen waren er verschillen meetbaar. Algemeen kan men concluderen dat mengsels tot 60% alternatieve inmenging nog steeds voldoen aan de normen voor potgrond, en dat de kwaliteit van de planten behouden bleef. Om op veilig te spelen, deed men ook analyses naar mogelijke verontreinigingen

(zware metalen) die zouden kunnen meekomen met het aangevoerde materiaal, maar dat bleek allemaal binnen de normen te vallen. Ook inzake onkruid bleek dat er niet echt problemen te verwachten waren. De potgrondproducenten zijn in ieder geval erg tevreden met de resultaten.

Er is natuurlijk nog heel wat bijkomend onderzoek nodig naar de ideale manier om deze nieuwe biomassastromen te verwerken en te bewaren. Ook de wetgeving moet worden aangepast, want nu zit alles op zijn zachtst uitgedrukt in een grijze zone. De aanvoer van reststromen van derden is in de huidige stand van de wetgeving eigenlijk afval. Om dit statuut aan te passen naar nieuwe grondstof moet men een hele administratieve molen doorworstelen.

De grootste uitdaging is allicht dat de logistiek moet worden ontwikkeld om al deze reststromen uit het natuurbeheer te verzamelen en te transporteren. Daarenboven moet de aanvoer ook op langere termijn kunnen worden gegarandeerd. Het heeft immers geen zin om het ene jaar een enorme berg heidechopper aan te voeren en de volgende jaren dan weer niets meer. Men zal de beheerplannen dan ook moeten afstemmen op de verwerkingscapaciteit en de behoeften van de potgrondproducenten. Er is dus nog veel werk aan de winkel.

I-love-T

Het andere onderzoeksproject heeft ook weer een sexy titel gekregen. Dat mocht wel, want de volledige titel luidt: 'Inoculatie van Lokale VEzelrijke stromen voor de productie van duurzame Teeltsubstraten.' Je moet er maar opkomen ...

Dit project wilde onderzoeken of het mogelijk was om bepaalde biomassastromen zodanig te behandelen dat ze een ziekte-onderdrukkend effect zouden krijgen. Als substraat zijn verschillende materialen onderzocht zoals stro van miscanthus, vlasleem, compost, biochar (een vorm van houtskool) en chitine (dat in het externe skelet van schaaldieren en insecten zit). Vooral met miscanthus kwamen mooie resultaten naar voren. Wat is het principe dat hier van toepassing is? Het is allang bekend dat er bepaalde micro-organismen zijn die planten (en dieren) kunnen beschermen tegen schadelijke organismen. Denken we maar aan penicilline, een stof die afgescheiden wordt door een schimmel en die bacteriën doodt. Als we nu dergelijke goede organismen (biocontrole-

1 Proeven met de alternatieve potgrond leverden perfecte resultaten op. 2 Heidechopper is een geschikt substraat voor potgrond en bevat relatief weinig zand. 3 Het weghalen van het strooisel en de bovenlaag levert de grondstof op voor duurzame potgrond.

Ook het afgeplagde materiaal van het plaggen van bossen leverde beloftevolle resultaten op.

organismen) kunnen enten in potgrond, krijgen we een substraat dat ervoor kan zorgen dat onze planten minder vatbaar zijn voor allerlei ziekten. Deze enting is niet makkelijk in veen, maar blijkt wel vlot te lukken in de onderzochte alternatieve grondstoffen. We hebben dus een dubbele winst. We kunnen veen vervangen door duurzamere materialen en we krijgen een substraat dat tegelijk ziekteonderdrukkend is. ILVO (Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek) heeft hier gedurende twee jaar rond gewerkt. Dat gebeurde vooral met aardbeien. Daarvan is immers geweten dat ze zeer gevoelig zijn voor allerlei schimmels en andere ziekteverwekkers. In de verschillende proeven is aangetoond dat de inoculatie met biocontrole-organismen een positief effect heeft op de groei en ziekteresistentie van aardbeiplanten.

Uiteraard hing er veel af van welke substraten er gebruikt zijn en in welke verhoudingen die in de potgrond verwerkt zaten, maar het blijkt toch een veelbelovende denkrichting te zijn. Zoals gezegd kwam miscanthusstro erg goed uit de testen, maar er duikt wel meteen een nieuw probleem op. Als we 20% van de hoeveelheid veen die jaarlijks in ons land verwerkt wordt zouden vervangen door miscanthusstro, dan spreken we over 100.000 m³ minder veen. Maar de hoeveelheid miscanthus die zou moeten beschikbaar zijn om die hoeveelheid te vervangen, is wel erg groot. Je zou dan tussen de 3500 en 4000 ha miscanthus moeten aanplanten, maar dit areaal is op dit ogenblik zeker niet beschikbaar. De enkele honderden hectaren die er nu staan, hebben trouwens allemaal andere bestemmingen (energie, strooisel, mulch,

bouwmaterialen ...). Maar wat niet is, kan nog komen natuurlijk. Er kunnen trouwens ook andere grondstoffen gebruikt worden. Zo zou men gelijkaardige resultaten met riet kunnen behalen, maar dit gewas is natuurlijk heel wat moeilijker te oogsten en te verzamelen dan miscanthus.

Net zoals bij het Heath4Peat-project hebben de onderzoekers erg interessante pistes ontwikkeld maar moet men nog naarstig verder zoeken naar de praktische invulling van bepaalde aspecten.

Snel gelezen

Veen vervangen door alternatieven moet een belangrijk aandachtspunt blijven, zeker met de klimaatproblematiek in het achterhoofd. Het zoeken naar alternatieven is intussen volop bezig maar uit de eerste projecten blijkt dat er nog heel wat vragen, vooral praktische, moeten worden opgelost. Over de principes blijkt men het intussen wel eens te zijn, en dat is al een hele stap in de goede richting. Laten we hopen dat het onderzoek hier nu niet stilvalt want de verbruikers van potgrond (en dat zijn er heel wat in ons land) hopen dat er snel duidelijkheid komt over de beschikbaarheid van goede teeltsubstraten op lange termijn. ■

[De projecten Heath4Peat en I-love-T worden uitgevoerd met middelen van het MIP-programma en ontvangt Vlaamse subsidies voor haalbaarheidsstudies van milieuprojecten.](#)